

ném v předmětech spotřebních a jiných, které lze za nominální peněžní mzdu koupiti. Je jistě patrné, že za touž nominální peněžní výši na různých místech a v různých dobách lze dostati jen také různé množství statků a služeb a že tedy skutečný reální dosah a význam peněžní mzdy se stále mění v místě i v čase. Odtud je vysvětlitelná snaha dělnictva, aby se proti nepříznivým obrátům a změnám peněžité kupní síly ochránilo. Za tím účelem hledělo si svépomocným sdružováním opatřiti spotřební předměty (v konsumech neb i výrobními podniky družstevními atd.); nebo se zařizovaly zásobovací podniky pro dělnictvo a zaměstnané v těžkých dobách všeobecné drahoty (za války a po ní při náhlých poklesech kupní síly znehodnocených peněz).

Proti zmenšené kupní síle peněz ovšem nároky mezdní a vůbec pracovních důchodů se stupňují a výše důchodů nominálně — ale nikoli vždy reálně — stoupá. Stoupajícími pracovními důchody pak zvětšovány jsou zároveň náklady provozní a dán jest tak podnět k dalšímu zdražování či k poklesání kupní moci peněžité. Je to onen osudný koloběh zdražovací, kterým usilování o zlepšení hmotného stavu pracujících lidí se náramně stěžuje. Ale nelze přece tvrditi, že by to usilování bylo proto marné; neboť náklady pracovní jsou jenom částí nákladů provozních a tedy stoupající mzda nemá za následek snad úplně rovnoměrné souběžné zdražování všech předmětů spotřebních. Mzda může se zvyšovati mnohem silněji nežli jak postupuje zdražování, ovšem jest někdy i opak možný, že zvýšené důchody pracovní nepostačují nahraditi újmy způsobené klesáním kupní síly peněžité (drahotou). To bývá tehdy zvláště, když hodnota peněz náhle se proměňuje zhoršováním zejména papírových měn (na př. za války a po ní).

Kromě toho nelze mluvit o všeobecném a všude stejně platném působení poklesávající hodnoty peněžité. Působení změněné mzdy na drahotní poměry různí se velice také podle jednotlivých zemí, dle různých společenských zařízení a místních zvyků.

Důchody pracovní odměřují se buď dle pracovní doby (*mzda časová*) nebo dle vykonaného díla (*mzda akordní nebo úkolová*); jsou však možné i smíšené způsoby, že se sice vyměřuje mzda pracovní dobou, ale že se dávají premie za zvláštní pozornost nebo za lepší výkony pracujících. [Na př. premie za příčinnost, za úspornost, za opatrnost atd.] Proti mzdě úkolové brojilo často dělnictvo, že z přílišné konkurence zaměstnaných pracovní síly se nad míru napínají až i vyčerpávají a že na konec s velikou horlivostí dodávané větší množství úkojů působí na stlačování mzdy. Ale přece nepopíratelné prospěchy akordní mzdy udržely tento způsob důchodů v dosti širokém rozsahu.

44. Důchody za podnikatelské vedení a risiko.

Při nynější národohospodářské soustavě založené na vlastnické moci, na úvěrních úmluvách, na námezdním poměru dělnictva formálně volného i na veškerém ostatním právu majetkovém podnikatelé pře-

jímají ukojování cizích potřeb na svůj účet *po většině v zjištěném úmyslu*. Uvolují se k tomu za ceny, které buď volnou soutěží na trhu se vytvořily nebo společensky byly jinak určeny (za ceny tarifní nebo různým jiným sociálním zařízením stanovené). Tyto ceny ve vzájemném zápasu těžebním na základě veřejného i soukromého práva upraveném dávají vznik všelikým různým důchodům. Právě z výtěžků podnikatelských podle právních ustanovení po srážce všech *skutečných provozních nákladů věcných*, t. j. *všech úkojů, které se provozem spotřebují*, uhrazována bývá většina všelikých důchodů nynějších.

Důchody, na něž mají nárok veřejné moci (daně, poplatky i jiné veřejné a sociální dávky) i důchody sociálními zvyky ustálené (soukromé příspěvky různých druhů i výlohy za výkony liberálních povolání) účtují se při tom pravidelně mezi náklady těžební (ať jako náklady generální nebo náklady speciální různých provozů). Ostatní přebytky provozu podnikového dělí se podle právních úmluv jednak mezi majitele nemovitostí k provozu propůjčených (pozemková renta), mezi různé věřitele (úrokové důchody z kapitálů), mezi placené zřízení a dělníky (platy služební a mezdní důchody), a konečně mezi podnikatele samy, na které připadá vše ostatní, co po zapravení všech vytčených důchodů z oněch provozních výtěžků zbylo.

Než tento konečný výtěžek podnikatelův, do něhož sluší započísti také to, co bylo v podniku pro jeho vlastníka více uchováno či rezervováno pro budoucnost, mohl by ovšem také býti negativní a taková možnost není ani příliš vzácná. To je ovšem vždy nebezpečím podnikatelským, ono známé *risiko* (*risque*), které je zároveň i pro podnikatele oprávněným důvodem, aby jeho důchod byl poměrně větší než bývají důchody těch, kteří se bez rizika při podnikání účastní; tedy podnikatelovy poměrné i průměrné důchody pravidelně přesahují ostatní průměrné důchody vlastníků pozemků, kapitalistů a těch, kteří svou prací za plat se účastní při určitém těžení.

Proto podnikatelům pravidlem z podnikání vyplývá celkový důchod, který jim hradí jednak všechny důchody, jakých by docíliti mohli vlastním jměním (renty a úroky) i svou prací (mezdní důchody), kdyby se účastnili těžení v cizím podniku, jednak důchody, které kromě toho je také odškodňují za možné ztráty (rizika) a dávají jim patřičnou odměnu za organisování i za zvláštní prozíravost nutnou k podnikatelské spekulaci a rozvaze.

Podnikatelský zvláštní důchod, který je náhradou za riziko a organisování, bude dosti obtížno z celkového podnikového výtěžku vyloučiti a zjistiti. — Podnikatel skoro nikdy neřídí jen vlastní podnik bez jakéhokoli svého jmění ani bez určité vlastní odborné provozní činnosti. Kdyby se ani nesúčastnil technického provozu, pravidelně se aspoň musí zabývat komerčním odbytem úkojů jím dodávaných a při nejmenším jistá známost nebo proslulost jeho firmy získává mu zákazníky a tím může mu dodávati určitý rentový důchod (z oblíbenosti u obecnstva).

Sluší tedy celý zbytek čistého výtěžku podnikatelstva, pokud z hrubého zisku se dá zjistiti, rozečísti na tyto součásti: 1. výnos z vlastního jmění do podniku daného (pozemkovou rentu a úroky);

2. náhrada za vlastní podnikatelskou práci provozní (mzdu podobnou jiným mzdám); 3. rentový důchod (ze známostí a proslulosti firmy); 4. náhradu za riziko a rezervy pro budoucí možné újmy a ztráty; 5. odměnu za organisátorskou činnost a za prozíravost. — Pouze poslední dva prvky (4. a 5.) jeho důchodu jsou vlastním podnikatelským důchodem. Mohly by se z celkového podnikatelského čistého výtěžku mysliti vyloučeny asi tak, že bychom si představili podnikatele-nájemce, který by za všechny kusy jmění v podniku tkvícího platil přiměřené důchody (nájemné, úroky atd.), který by hradil také všechny již sociálně nabyté výhody z něho (rentové důchody) a jenž by pouze podnik řídil a kalkulaci jeho se zabýval a všechnu činnost provozní a odbytovou ponechával by placeným dělníkům a zřízencům. Důchod, který by nájemci za vedení a kalkulaci zbyl, byl by vlastním důchodem podnikatelským.

Jednotlivé součásti hrubého a čistého důchodu podnikatelského dají se však velmi těžko správně vystihnouti, jelikož se mění ustavičně různým oceňováním, které ani v určitém okamžiku časovém není bezpečné a liší se neustále s postupem časovým. Je to veličina proměnlivá s časem. — Nikdy nebude lze všechno jmění ani zboží v podniku najednou zpeněžit a tedy také není možno je udati správnou a přesnou veličinou peněžitou. Bývá totiž v každém podniku vedle jmění trvale v něm vázaného a v ceně dosti proměnlivého — mnoho surovin a přípravných látek i jisté zásoby zboží dosud neodbytého, které se dají pouze přibližně a velmi hrubě odhadovati. Tu vyniká všechna neurčitost cen i důchodů již při kalkulaci vytčená, jen že ještě je zde patrna zvláštní zvýšenou měrou.

Také spekulativní nejistoty veškeré odhadování znesnadňují. Mnohé úkoje podnikatelem dodávané teprve se musí domáhati plného zhodnocení v budoucnosti a často více záleží na odbytu budoucím nežli na okamžité ceně, za kterou se úkoje odbývané účtovati musí, kdyby se hned zpeněžit měly a musily. Podobně i rentové důchody a výhody podnikové, jakými jsou obchodní známosti, nabytá důvěra u zákazníků, všelike náklonnosti a zvyklosti obecnosti, ať jsou podniku příznivé neb i nepříznivé, úvěrní styky a jejich proměny, jakož i konjunktury trhů nebo mimotržního odbytu, to vše rozhoduje velmi citlivě o velikosti konečných výtěžků a tedy také o výši vlastních důchodů podnikatelských. Ale všechny tyto závažné momenty správně cenami vystihnouti pro určitou dobu jest velmi těžko ba nemožno a tím pro podnikatelské důchody již jinak velmi měnivé přibývají nové pronikavé proměny, které je namnoze činí pro okamžitou přítomnost nebo pro budoucnost nepostižitelnými; pouze pro minulé doby daly by se trochu přesněji a bezpečněji podobné důchody stanoviti.

Velmi důležitou péči ovšem při stanovení těchto důchodů sluší věnovati také pořádnému vystižení všeho jmění jakož i náležitým a dostatečným odpisům z něho. Kdyby podnikatel nedbal správných odpisů, všechno vypočítávání důchodů jeho bylo by zholá liché a ilusorní. (To jest také velikou obtíží pro spravedlivé zdanění i pro sociální dávky z podniku.)

Proto na př. při akciových společnostech a jiných společenských podnikcích jest bezpečné inventární vystižení cen i dostatečné odpiso-

vání bezcenných věcí a pohledávek, jakož i řádné pozvolné amortisování opotřebujících se kusů jmění nejdůležitější věci. — Již bylo často vytčeno, kterak větší čistý výtěžek dal by se předstíratí nebo zase větší výnos zastíratí a tím možno jest vždy podnikatelský zisk (a v důsledcích toho i dividendu nebo jiné společenské ziskové podíly) upravovati také všelijak uměle. Ostatně ani při největší svědomitosti a obezřetnosti nebude možno *úplně bezpečně* čistý výtěžek podniků zjistiti právě pro nemožnost stanovití pro všechny části jmění nebo pro zboží spolehlivé a úplně určité ceny a odhadnouti všechny výhody nebo případné neúspěchy odbytu spolehlivými a přesnými peněžními sumami.

Právě tyto neurčitosti podnikatelských důchodů dopomáhají k výtěžkům také oněm účastníkům, kteří podnikatelskému těžení nevěnují vůbec žádné vlastní práce ani jakékoli funkce organizační, kteří totiž pouze svým kapitálem vloženým získávají si nárok na podnikatelský důchod. Takový kapitalistický důchod nelze ani zvatí čistým úrokem ani není pravým podnikatelským důchodem za jistou sociální funkci nebo za nějakou činnost směřující k zaopatřování lidských potřeb. Důchod ten jest jednak náhradou za riziko, které vždy v podnicích se vyskytuje, jednak jest plodem různých sociálních proměn i náhodných vrtkavostí při hodnocení statků a úkojů, ale konečně v něm mohou také býti obsaženy rozmanité jiné prvky, zlomky totiž ze všech ostatních důchodů, jež kapitál při podnikání účastněný dovede svou přemocí uchvátiti na úkor důchodů ostatních. Tedy také jest v takovém podnikatelsky kapitalistickém výtěžku snadno možné částečné vykořisťování důchodů jiných. — Dividenda akciových společností nplyne tedy jen jako náhrada za nebezpečí, kterému každý akciový kapitál jest vydán, že se mu nejen nedostane obvyklého zúročení, ano že může se kapitál ten i ztrátami ztenčiti nebo vůbec pozbyti, nýbrž dividenda zároveň jest plodem rentových výhod, které plynou z lepších sociálních úspěchů podnikových a z jich výhodnějšího trvalého oceňování; bývá vedle toho z části získávána zásluhou práce účastněného dělnictva i zřízenců, kteří nebyli po případě náležitou mzdou odměněni. Také z úvěrních kapítalů může část dividendy přýstíti. Když na př. dřívějšími dlouhodobými půjčkami nabylo se lacinějšího úvěru, nežli by přiměřen byl okamžité úrokové míře v provozní době, nebo když hodnota peněz klesla a kapitály dřívější se tedy mohou opláceti sice týmiž sumami peněžitými, ale vyjadřujícími skutečně menší hodnoty.*) Konečně i část skutečného zisku z podnikatelského vedení jest v ní, zvláště když vedoucí správa i rozhodující úřednictvo bývá na podnikatelském zisku interesováno tantiemami, jako tomu pravidelně již bývá ve společenských podnicích.

Podniky, které se již osvědčily a jejichž vedení a řízení nevyžaduje ani zvláštních vynikajících schopností, mohou svými rostoucími výhodami (nabytými nebo znovu vznikajícími rentovými důchody) poskytovatí svým právním vlastníkům (tedy také akcionářům) bez

*) Za příklad podnikatelského vykořisťování kapítalů mohou sloužiti prioritní půjčky akciových společností; ovšem i opak jest možný, že totiž prioritní věřitelé dostanou všecken výtěžek za pro akcionáře zbudou jen rizika.

jakékoli zásluhy a bez zvláštní podnikatelské působnosti jejich — vzrůstající a zabezpečené výtěžky a důchody podnikatelské.

Z toho jest však zřetelně viděti, že podnikatelský důchod nelze po většině ani vždy výhradně přičísti, jakoby byl zasloužen úspěšným organisováním úkoje lidských potřeb. Část jeho sice mohla by se tak odůvodňovati, ale velmi často jest důchod ten výsledkem šťastných příhod a různých událostí, které od vůle podnikatelovy jsou zcela nezávislé a jím ani nemohly býti předvídaný. Dosti často důchody ty se jeví vykorisťováním důchodů ostatních, když veliké v podniku nahromážděné kapitály (ve společenských neb i individuálních podnicích) svou převahou ovládnou najatou práci lidskou nebo také uvěřené kapitály, tak že jejich podíl na celkovém sociálně nabytém výtěžku dovedou stlačiti. — Někdy se to může státi také právně sice nedovoleným, ale těžko odčinitelným způsobem (na př. při podvodné křidě, kde podnikateli třeba i usvědčenému a potrestanému podaří se plody svého i právně patrného vykorisťování utajiti nebo jinak pro sebe nebo své příbuzné zachovati; nebo když se dlužník podnikatel vyrovnal s věřiteli výhodně). Podobně mohou přemocní podnikatelé, když se domohli v určitém těžení monopolu, vykorisťovati všelijak spotřebitele, nebo přímo provozují lichvu za příznivých okolností, jsou-li bezpečni, že spotřebitelé jsou odkázáni výlučně na jejich zásoby.

Jestliže tedy podnikatelské důchody se pravidelně odůvodňují jako přiměřená odměna a náhrada za sociální funkci podnikatelského organisování, lze tomu ovšem zásadně a s jistými výhradami přisvědčiti. Ale jest to zároveň zcela nepochybně zjištěným faktem, že všechno to, co jest v nynějším soukromém podnikání na základě platných právně i zvyklostmi sociálními ustálených řádů nahodilého i vadného, objevuje se také podobnými nahodilostmi a všelikými různými vadami v samém podnikatelském důchodu. Podnikatelské důchody nelze ani po většině přičísti vlastní zásluze; příliš často jsou dílem šťastných okolností od podnikatelské dovednosti nezávislých, ano jím ani nepředvídaných.

Tyto vady podnikatelských důchodů i s nimi souvisejících důchodů rentových a kapitalistických zároveň mohou býti značnými překážkami pro řádné sociální ukojování potřeb. Nesrovnalosti z toho prýšící vyvrcholily moderním podnikáním v ostrých protivách: Na jedné straně nabývá se nezměrných důchodů bez jakýchkoli zásluh osobních (pouhou náhodou nebo štěstím), a důchody těmi se pak namnoze plýtvá a nad to dá se jich zase použití k dalšímu podobnému nabývání a sociálně povážlivému koncentrování důchodů.

Proti těmto nemírným výtěžkům jsou arci v divné protivě a s trpkostí vysvětlitelnou cítěny skrovné i nedostatečné důchody nesčetných rodin a domácností, jichž lze se domoci jen úporným — namnoze vnuceným a neutěšeným zaměstnáním i úmorným plahočením do úpadu, které kromě toho ještě bývají velmi nejisté a ohrožovány jsou tím, že často ani tohoto úmorného zaměstnání pro prácechtivé není s dostatek.

Nelze tedy tyto důsledky podnikatelské organisace pro lidské úkoje uznávati za náležité splnění sociálních snah o řádný úkoj potřeb, i jest nutno po náležité kritice pomýšleti, jak by se tyto vady daly

buď veřejným sociálním zakročením nebo sociální svépomocí nebo obojím způsobem zároveň napravití.

Ovšem podnikatelská soustava rozhoduje také o všelikých důchodech ostatních a tím tedy jest naléhavější i důležitější důkladný její rozbor. A vznikají ovšem také pochybnosti o správnosti jejího základu, jakoby účelem společenského lidského snažení bylo docíliti co možná největší sumy přebytků cenových z provozování podnikatelského. Také nelze důvěřovati, že bylo by vždy sociálně nejvýhodnějším sháněti a hromaditi zboží to, které při odbytu se dodělá nejvýhodnějších cen bez ohledu na to, zdali jsou hlavní a podstatné potřeby u závažné části nebo u většiny obyvatelstva v jistém společenském celku ukojeny čili nic.

Jak to bylo již zdůrazněno častěji, není tedy cílem národního hospodářství docíliti jen nejvýhodnějších peněžitých cen, nýbrž hlavním úkolem sociálního hmotného snažení jest nejsouladnější ukojování sociálně možných, přípustných a žádoucích potřeb lidských. Tím méně by slušelo býti cílem národního hospodářství, aby se *smělo člověka samého zneužívatí za pouhý prostředek, aby se na úkor valné části nebo většiny jen kupily peníze pro malý zlomek společnosti, který je reprezentován četnými podnikateli, kapitalisty a vůbec společensky jakoukoli mocí vynikajícími jednotlivci.*^{*)}

Sluší však vytknouti, že tento sociální vývoj nikterak není ani ukončen ani nelze jej považovati za dovršení nynější podnikatelské soustavy. Vady této soustavy dají se částečně v jejím rámci samém napravovati i odstraňovati, částečně lze podnikatelské vedení všelijak vhodně doplňovati nebo nahrazovati je jinými způsoby, v nichž peněžitý podnikatelský zisk není svrchovaným účelem ani jedinou společenskou vzpruhou lidské součinnosti a svépomoci. Ovšem nelze žádati, aby hned nynější doby nebo nejbliže příští toto řešení snad úplně bezvadně provedly; o to usilovati musí a bude nejen současné pokolení, nýbrž i budoucí zkušenostmi bohatší příští generace.

Důchody čistě podnikatelské ve starších národohospodářských naukách se vůbec ani od důchodů kapitálových (úroků) a rentových pořádně nerozlišovaly. Diviti se tomu ani příliš nelze, jelikož ani nyní při bedlivějším zásadním třídění hranice mezi těmito různými důchody navzájem prakticky nejsou dosti zřetelné. Namnoze ani důchody pracovní nedají se vždy pořádně rozeznati od důchodů čistě podnikatelských. Již dříve byla příležitost na neurčitost tu poukázati v menších podnicích, kde jednotlivé druhy důchodů navzájem splývají a těžko se od sebe rozlišují.

Zvláště ve dvou krajních směrech jsou podnikatelské důchody těžko aspoň do podrobností vystižitelný a rozeznatelný od důchodů jiných, které s nimi konkurují. Je to: 1. Při velkých společenských podnicích kapitálových (akciových, společenstevních nebo — někdy — i s ručením obmezeným), při nichž zisk lze účtovatí po většině za úrokový dů-

^{*)} V moderní podnikatelské éře mnohem větším právem lze odsuzovati hořečnou touhu po penězích, než to za první doby císařství římského vystihl Horác zvoláním „*Auri sacra fames*“ (Prokletý hlad po zlatě). V našich dobách teprve se plně osvědčila slova na dávných římských mincích ražená „*Per me omnia*“ („Mnou lze všeho dosí:í“). Peníze společně s úvěrem ovládly světem!

chod proměnlivé velikosti, jelikož podnikatelská funkce společníků není vůbec nijaká, nebo bývá zcela nepatrná a nezávažná a pouze při některých účastnících (v zastoupení akcionářů ve správní radě). I když takové důchody bývají přílišně vysoké nebo zase příliš nepatrné, nebývá to pravidelně účtováno jinak než za kapitálový důchod. Po případě kapitál takový cení se podle důchodu, který se z něho dostává. Podniky kapitálové s velkými důchody oceňují často už svůj kapitál (základní kapitál i různé rezervy) podle výše vyzískávaných důchodů. Ale hlavně se to jeví na trhu mimo podnik, že jednotlivé kapitálové částice podniku (akcie, členské podíly atd.) kupují a prodávají se podle míry důchodů nabývaných. Podobně se ustálené trvalejší důchody skrovnější obražejí nižším oceňováním podnikových podílů kapitálových.

2. Na druhé straně drobné podniky, zvláště takové, jichž kapitály jsou celkem nepatrné a roztržštěné, a v nichž hlavně jest zaměstnávána vlastní práce podnikatelova nebo jeho rodiny, nedocilují pravidelně (neb aspoň často) vyšších důchodů, nežli jakých se nabývá podobnou námezdnou prací v cizích službách. Tu zvláštních důchodů podnikatelských není skoro vůbec, ano někdy mohou býti důchody těchto drobných podnikatelů nepříznivými konkurenčními poměry stlačovány až i pod úroveň mzdy zřízců a dělníků, kteří konají analogické práce v podnicích velkých (v dílnách továrních nebo v jiných provozovnách většího rozsahu) a kteří jsou bez vlastního provozovacího kapitálu.

To zejména platí o t. zv. *průmyslu domáckém*, který nemá přímého styku se svými odběrateli, který je buď organisován sklady zboží, nebo jinak „nakladatelským“ způsobem ovládán. Arci tu jsou často opravdovými podnikateli jen podobní nakladatelé nebo sklady zboží, a jednotliví živnostníci, kteří na ně jsou odkázáni svým odbytem, bývají jen zdánlivě samostatnými podnikateli; ve skutečnosti jsou pouze odvislými zřízců.

Ale i jiní samostatní menší živnostníci nebo menší zemědělci nevykazují pravidelně patrnějšího podnikatelského důchodu, nýbrž důchod jejich jest po výtce pracovního původu, po případě doplňuje se skrovným důchodem rentovým nebo kapitálovým (pokud podobné zlomky jmění a kapitálové při provozu jsou upotřebovány). Mnohdy i při takových úplně samostatných drobných podnicích přílišná konkurence může celkový důchod stlačovati až pod míru námezdnicích důchodů pracovních stejné kategorie. Tedy podnikatelský důchod v takových menších podnicích se často nedostavuje, ano zbývá z něho nezřídka jen nepříznivý element rizika, který se projevuje neblahým tlakem na vlastní důchod pracovní. Tlak na podobné důchody silně se stupňuje, když tito drobní podnikatelé používají k provozu svému buď uverěného kapitálu (půjčených strojů, nebo zpracují cizí suroviny, atd.), nebo když se zadlužují z nouze a platí lichvářské úroky, nebo když trpí následky hospodářských, neb i jiných (životních) pohrom a tísní.

Z toho všeho jest však viděti, jak vlastně velmi neurčitým je samostatný podnikatelský důchod, jak často se směšuje s důchody ostatními, nebo bývá jimi absorbován. Ty okolnosti, že při ka-

pitálově slabých podnikcích se pravidelně podnikatelské důchody nedostávají, kdežto při velkých kapitalistických společnostech důchody ty z největší části připadají vlastníkům kapitálových podílů (akcionářům, jich vlivným skupinám zastoupeným ve správní radě nebo v jiném vedení společenského podniku), jest viděti, že také při těchto důchodech projevuje se společenská moc, která připadá hlavně vlastníkům těžebních prostředků. Proto napařád se užívá názvu kapitalismu jak pro důchody plynoucí z podnikatelské činnosti vlastní, tak i pro důchody z kapitálů na podnikatelském výtežku společenským způsobem účastněných. V tom smyslu také sluší rozuměti *Marxovu* pojmu „Kapitálu“ jako nároku na část podnikatelského zisku, který zbývá po uhrazení různých důchodů pracovních a po nahrazení věcných provozních nákladů.

45. Hospodářská péče o budoucnost. Úspory a zálohy. Pojišťování.

Vedle důchodů, které z veřejného i soukromého podnikání dostávají se všem lidem v jakýchkoli sociálních službách nebo funkcích zaměstnaným, nebo které podle jistých právních nároků připadají držitelům hmotných zdrojů (vlastníkům půdy, kapitálů atd.), nebo které určitými sociálními zařízeními a skutečnostmi vznikají (rentové různé důchody, konjunkturální zisky a j.), zbývají ještě různé zálohy, kterými se jak sociálním tak individuálním rozhodnutím pamatuje na budoucí nerušené a zabezpečené ukojování potřeb, nebo kterými se hledí čeliti rozmanitým obávaným možným újmám a pohromám.

Jako lidé v počátcích kultury poměrně pozdě se naučili mysliti na budoucnost a odhodlávali se jen po trpkých zkušenostech hospodařiti, tak i účelná starost o zajištěné ukojování potřeb v trochu odlehlejší budoucnosti jednak u jednotlivců, ale zvláště v sociálních společenstvích pronikala zprvu jen ponenáhlu a zcela nesoustavně. Sevšeobecněním hospodářství arci se také péče o vzdálenou budoucnost postupně dostavovala. Byla to zvláště starost o rodinu a její prospívání, která lidi naučila namáhati se také pro doby, jež přesahovaly živobyti jednotlivcovo. Tomu arci napomáhaly zvláště společenské právní zvyky, zejména zobecnění práva dědického a utvrzení hmotného společenství rodinného. Pokud vše, co si jednatel pracně pořídil, jeho smrtí se ztrácelo (na př. mu bylo vkládáno do hrobu nebo s ním bylo spalováno nebo připadlo širokému společenství kmenovému), — nebylo popudu, aby se mnoho uchovávalo pro budoucnost. S možností postarati se již za živobyti o pozůstalou rodinu nebo s právem pořizovati o věcech vlastních pro případ smrti vznikaly a utvrzovaly se snahy nejen pečovati o vlastní živobyti, nýbrž pamatovati také na životy blízkých a milých pozůstalých.

Tím způsobem vznikají úspory většího dosahu než které byly by nutny pro potřeby žijícího jednotlivce. Arci aby takové úspory byly možné a nabyly patrnějšího významu, byly nutné sociální úpravy, kterými se úspory opravdu daly uchovati a zabezpečiti. Když sice se jednalo o trvalé hmotné věci, jako o příbytek a jeho zařízení, nebo